

In de marge

Een lezer die met instemming de stukjes over Euthanasie en Abortus in deze rubriek had gelezen, maakte mij deelgenoot van zijn twijfels over het toelaten van drug-gebruik.

Hij heeft een minderjarige zoon met wie hij ondanks de generatiekloof een uitstekend contact heeft. Wellicht juist daarom had zijn zoon hem om toestemming gevraagd voor het (af en toe) roken van een „stickie” (marihuana).

De vader stelde dat bewijs van vertrouwen natuurlijk op hoge prijs. Het bepalen van een standpunt was voor hem echter niet zó gemakkelijk. Niet omdat deze drug zo levensgevaarlijk zou zijn, maar juist omdat deskundigen marihuana onder de z.g. soft-drugs (onschuldige verdovingsmiddelen) rangschikken.

Ik kon mij goed in zijn plaats denken. Roken, drinken, drugs zijn verdovingsmiddelen.

Eén enkele sigaar, één goed glas, 'n en-

kel stickie kan geen kwaad en ontspannend werken. Blijft het er echter bij? Meestal niet. In het laatste geval is van verslaving sprake; hetgeen de menselijke vrijheid inperkt.

Mijn advies was dan ook er niet mede akkoord te gaan. De verantwoordelijkheid van de vader voor zijn kind liet m.i. een dergelijk risico niet toe.

Om geen misverstand te wekken, voeg ik hier meteen aan toe:

– Dat ik mij best een situatie kan indenken waarbij zelfs het gebruik van hard-drugs toeneming van vrijheid bij iemand kan bevorderen. Wel lijkt het mij in het algemeen noodzakelijk dat zulks dan onder medische controle plaatsvindt.

– Dat ik er mij van bewust ben, dat ook verbetering van de maatschappelijke omstandigheden, het gebruik van verdovingsmiddelen zal doen teruglopen.

Fiege

Hoofdbestuur

We beginnen door de grootste drukte heen te geraken. De vraag is echter voor hoe lang, want voor 1975 staat er een congres op de agenda.

Hoe dan ook, op de vergadering van 4 oktober was er de tijd om wat bij te praten met de Centraal Geestelijk Raadsman voor de Inrichtingen van Justitie, de heer C. Uitenbogaard, en met de Hoofdraadsman Strijdkrachten, de heer A. Zoetebier.

In de inrichtingen van justitie is de humanistische geestelijke verzorging nog steeds veel gevraagd, en het aantal raadsliden naar verhouding te klein. Maar er komen twee man bij. Dit betekent nog niet dat de achterstand is weggewerkt; het eerstvolgende punt met de staatssecretaris moet nu zijn de gelijkstelling in rang van onze geestelijke verzorgers met de anderen.

Wat de strijdkrachten betreft moet er ook een gesprek komen met de Staatssecretaris, doch nu over de defensienota. Gelukkig echter bevat die nota voor ons geen verontrustende dingen, mede omdat we ook hier bepaald geen overbedeelde tak van dienst zijn. Er wordt binnen de strijdkrachten gesproken over nadere samenwerking tussen de diensten geestelijke verzorging, en wie weet komt er wel iets uit. In elk geval moet er samengewerkt worden om bij het ministerie krachtig aan de bel te trekken over de vormingsoorden (bij ons het Coornherthuis te Driebergen) die alle dik in de rode cijfers lopen; evenals de militaire tehuizen trouwens.

Dr. A. J. Wichers
Alg.-sekretaris

De Humanistische Stichting voor Huisvesting van Bejaarden heeft een adviesraad, die in hoofdzaak een vertegenwoordiging is uit de aangesloten tehuizen. De status van die raad zou wijziging behoeven, en daarom was er een voorstel dienaangaande. Het hoofdbestuur had zijn aarzelingen over die voorstellen, en die zullen aan de HSHB, waar het Verbond een van de drie constituerende organisaties van is, worden medegedeeld.

Hommel, inmiddels professor Hommes, maakte een korte toelichting op het punt overlevingsproblematiek uit het Humanistisch Perspectief. Deze werd in hoofdzaak aanvaard en kan nu binnenkort bij dat Perspectief worden gevoegd.

Humanitas heeft een Begeleidingsraad ingesteld voor zijn functioneren op het gebied van de samenlevingsopbouw. De heer G. Neervoort, de voorzitter Amsterdam van het HV, zal daar namens het Verbond zitting in nemen.

De volgende vergaderingen zijn op 1, 15 en 29 november, en dan 13 december voor het laatst alweer (behalve een HB-conferentie op 14 december) in 1974.

Driebergen, 15 oktober 1974.

Onverantwoordelijk en intolerant

Het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond heeft met ontsteltenis kennis genomen van de brief van de r.k. bisschoppen betreffende de abortus provocatus. Hierdoor hebben de bisschoppen vele stappen terug gezet in een verheugende ontwikkeling die de laatste jaren in toenemende mate leidde tot wederzijds begrip.

Hun brief getuigt van een overdraagzaamheid ten opzichte van andersdenkenden die wij niet meer voor mogelijk gehouden hadden. Dat zij daarbij zo ver durven te gaan dat zij hun ideeën door middel van wetgeving dwingend voor willen schrijven aan die andersdenkenden is overdraaglijk.

Alhoewel onze verontwaardiging in eerste instantie gevoed wordt door de intolerantie die de bisschoppen demonstreren ten aanzien van andersdenkenden, willen wij tegelijkertijd niet voorbijgaan aan wat zij geschreven hebben aan hun geloofsgenoten.

Door hun stellingname trachten zij een ontwikkeling terug te dringen waarbij de gelovigen in toenemende mate vanuit hun eigen geweten en verantwoordelijkheid handelen. Door hun brief hebben de bisschoppen vele geloofsgenoten weloverwogen in grote gewetensnood gebracht. Zij zijn de verantwoordelijkheid uit de weg gegaan voor de maatschappelijke en psychische konsekventies van hun stellingname.

Als hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond noemen wij dit gedrag onverantwoordelijk en intolerant.

Het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond heeft op 23 mei 1972 zijn standpunt ten opzichte van abortus provocatus kenbaar gemaakt.

Daarin werd gekonkludeerd dat het onderbreken van zwangerschap als laatste middel om geboorte van een niet gewenst kind te voorkomen, moet blijven voorbehouden aan de vrije beoordeling van de rechtstreeks belanghebbende vrouw. Deze dient zonodig daarbij te kunnen worden geholpen.

Wettelijke regelingen mogen niet het gevolg hebben dat gevaren voor lichamelijke en geestelijke gezondheid ontstaan. Het is dan ook van groot belang dat belemmeringen voor artsen om aan uitvoering van abortus provocatus mee te werken uit onze wetgeving verdwijnen.

De recente bisschoppelijke brief over abortus provocatus geeft het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond thans aanleiding uitdrukkelijk iedere poging te ondersteunen om onze wetgeving in deze, humaniserende zin te herzien.

Verklaring Hoofdbestuur inzake Abortus d.d. 18 oktober 1974.

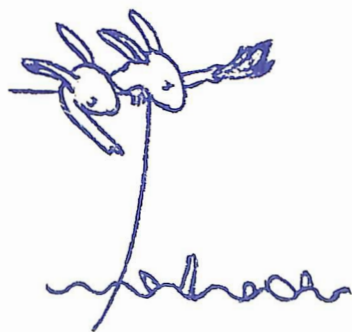

Wijs en onwijs

Toen Nonnos het model ontwierp voor het heilige Thebe, schonk hij de stad zeven poorten, ieder met een eigen karakter: de Maanpoort, de Zonnepoort en vijf planeetpoorten, gewijd aan Venus, Mars, Mercurius, Jupiter en Saturnus.

Nu was het niet zo, dat er reeds zeven wegen waren en er dus zeven poorten moesten zijn. Dat die zeven poorten vervolgens zeven namen opgeplakt kregen, zoals bij ons de straten in de Zeeheldenbuurt. Neen, Nonnos dacht andersom. Zeven hemellichamen vormen het kosmische teken waaronder de stad zal staan, dus komen er zeven poorten, aan hen gewijd.

Ongebruikelijk was dat niet. Het Egyptische Thebe had een kosmisch georiënteerd grondplan, evenals Sanheribs Ninivéh, het Peking van de Tsjou-dynastie, Echbatana, de hoofdstad van het Medenrijk en dicht bij huis is bekend hoe de kosmische garnituur de bouw van Stonehenge heeft bepaald. Een diepgeworteld weten omtrent het belang menselijke ondernemingen te baseren op kosmische gegevenheden bepaalde de ontwerpkeuze. Vele grote oude culturen staan in het teken van de kosmogonie, de overtuiging, dat de stand en de loop der hemellichamen bepalend zijn voor het menselijk lot. De trots van die culturen is, dat zij de gewijde kennis bezitten, omtrent de wijze waarop het kosmische het menselijke beïnvloedt. (Vandaar uit is het niet meer zo'n grote stap, of het menselijke gaat het kosmische beïnvloeden: voor Josua staat de zon stil en voor onze menselijke zonden komt er een kosmische vloed. Om onzettende verdrinken alle konijntjes op twee na.)

De vraag die me nu al jarenlang bezighoudt, is eigenlijk niet in de eerste plaats, of het menselijk lot in de sterren geschreven staat. Zelf denk ik immers vrij zeker te weten, dat dat niet zo is. De sterren zijn de sterren, ze kunnen niets, ze weten niets en zeker weten ze niets van ons in het algemeen of van mij in het bijzonder. Zelfs al zou ik, in een uitgelaten bui, eens willen veronderstellen, dat er een bepaald soort kosmische straling kan zijn, die mede bepalend is voor gebeurtenissen op aarde, dan blijft het nog zo, dat we allermest weten hoe zo'n straling in oorzaak en gevolg te werk gaat. Kort gezegd, de kenbare invloed van het heelal op ons doen en laten, zie ik als niet bestaand of minimaal.

Maar wat me nu wel bezighoudt is de vraag naar het menselijk vermogen om met vergissingen te leven.

Indien het zo is, dat de kosmos wetten kent, waarnaar de mens zich beter richten kan, dan heeft Nonnos in ieder geval een loffelijke poging in de goede richting gedaan met zijn zeven poorten. Maar hoe moet het dan met Utrecht, Londen, Parijs of met nieuwe ontwerpen, zoals: Canberra, Brasilia en Almere? Ze staan schots en scheef op de kosmische tocht fout en verkeerd te wezen en dat terwijl men tweeduizend jaar geleden al redelijk wist, waar naar men zich te richten had. Wij allen, moderne mensen met onze speelgoederen wetenschap en techniek wriemelen wat rond, tornen moeizaam tegen de kosmische wind op, die als het zo ver is, ons met een zucht van tafel blaast.

P. Thoenes

Of andersom. Er is geen kosmogonie, niet werkelijk of niet kenbaar. (Bovendien, hoe moet dat, later is er een plan ontdekt, waar Nonnos niet van wist.) Ik heb het rechte eind beet: de kosmos is ons onverschillig. Wat dan te denken van honderden jaren wereldcultuur gebaseerd op onzin en zevenpoortig bijgeloof? Waar is gebouwd en bestuurd, gewonnen en geoorloofd op basis van zinloze kosmosveronderstellingen?

Hier heeft lang de kern van mijn benauwenis gelegen. Daargelaten wat waar is, de richtende of de onverschillige kosmos, hoe dan ook hebben miljoenen, generaties lang, ernstig geloofd in iets totaal verkeerd.

Dat ik mijn bekommernis nu eindelijk eens uitschrijf in de vorm van dit artikel, vind ik wel plezierig, maar een aardig antwoord heeft het nog niet opgeleverd. Of misschien toch iets.

Wat zoudt u er van zeggen? Het kan best zijn dat ons onvermogen de harmonie der sferen te kennen ons veel verkeerd laat doen. Maar dat andere weten heeft de val van het zevenpoortige Thebe toch ook niet kunnen verhinderen. Zou ik mij een interpretatie kunnen veroorloven, waarbij ik zeg, dat de mensheid zelfvertrouwen kan putten uit het feit, dat ze weet te zeilen op onbekende zeeën? Dat ze blijkbaar, ondanks grote ongewetenheden, over zo veel leefvermogen beschikt, dat ze toch in staat is door te lopen? Niet dat we daarbij zouden mogen stil blijven staan, maar juist om een beetje getroost en nog steeds nieuwsgierig toch maar weer verder op te gaan.

Ver. voor Openbaar Onderwijs en Samenwerkingsschool

„Het openbaar onderwijs neemt alleen deel in een samenwerkingsschool bij een openbare – democratisch gecontroleerde – bestuursvorm.”

Dit is een kern van een principiële verklaring van het hoofdbestuur van de Vereniging voor Openbaar Onderwijs (130.000 leden) over deelname aan samenwerkingsscholen (van openbaar en bijzonder onderwijs), zoals die de laatste jaren steeds vaker voorkomen. Het openbaar onderwijs is thans bij 70 samenwerkingsscholen betrokken, die meestal ontstaan omdat er te weinig leerlingen zijn voor een school van elke richting. De gemeentewet maakt zo'n samenwerking thans al mogelijk.

De Vereniging voor Openbaar Onderwijs ijvert echter voor de totstandkoming van een afzonderlijke bestuursvorm voor de samenwerkingsschool bij de wet (het zogenaamde „tertium”), waarbij de inspraak van de ouders tevens kan worden vastgelegd.

Een van de VOO-richtlijnen voor samenwerking thans luidt: „de mogelijkheid van godsdienstonderwijs en vormingsonderwijs naar de wens van de ouders dient principieel gegarandeerd te zijn.”

Het Contactcentrum Bevordering Openbaar Onderwijs, waarin vertegenwoordigers van de verenigingen van ouders en docenten bij het openbaar onderwijs, heeft zich inmiddels akkoord verklaard met het standpunt van de VVO.

Uitnodiging tot samen overleven

Het hoofdbestuur nodigt alle leden en belangstellenden uit over de overlevingsproblematiek met elkaar van gedachten te wisselen en te zoeken naar oplossingen.

Daartoe organiseerde het hoofdbestuur op vijf verschillende plaatsen in ons land op zaterdagmiddag discussiebijeenkomsten.

De laatste bijeenkomsten worden gehouden op:

9 november in UTRECHT in het Jaarbeurskongrescentrum (achter het station).

23 november in EINDHOVEN in het Philips Ontspanningscentrum (aan de Mathildelaan).

We beginnen om EEN UUR en eindigen om VIJF UUR.

De deuren gaan open om half één. De toegangsprijs bedraagt f 2,50.

Intern. School voor Wijsbegeerte

Wij vestigen de aandacht op de volgende cursussen van de Internationale School voor Wijsbegeerte (Dodeweg 8, Leusden U.).

1, 8, 15 en 22 nov., Dr. A. v. d. Beld: inleiding in de sociale filosofie.

2 en 3 nov., Prof. dr. Jan M. Broekman: De rechter, zijn filosofie, zijn maatschappij. Een rechtsfilosofische verkenning aangaande juridische beslissingsmodellen.

16 en 17 nov., Drs. L. C. Fretz: Sartre's dialectiek.

30 nov. en 1 dec., Dr. M. B. H. Visser, Drs. G. J. de Bruyn en Drs. B. van Steenberghe: De mens in de ekologische crisis.

21, 22 en 23 dec. Kerstkursus. Prof. Dr. F. van der Bey en prof. dr. G. A. van der Wal: Levens- en wereldbeschouwing en Wijsbegeerte.

Aktuele zaken met betrekking tot het (openbaar) onderwijs I

Wanneer men zich beroepsmatig of in zijn vrije tijd intensief bezighoudt met het openbaar onderwijs, is het niet moeilijk een reeks aktuele zaken de revue te laten passeren.

Het bureau van V.O.O. in Amsterdam met professionele krachten en een legertje vrijwilligers in het hele land behartigen de belangen van de openbare school en springen op de bres als er een aanval op gedaan wordt.

Het stichten van scholen is een dankbaar werk; het verstrekken van tientallen adviezen per dag over extra leerkrachten, schoolgrenzen, oudercommissies, geeft je het gevoel nodig te zijn.

Maar bij al de activiteiten van alle dag moeten we niet vergeten dat er grotere problemen zijn rond het onderwijs, die zowel het openbaar onderwijs als het bijzonder onderwijs tot in de kern raken.

OVERIGENS, WAT IS AKTUEEL?

Aktueel is meestal waarover de kranten schrijven. Vergeleken met 10 jaar geleden wordt er veel aandacht aan het onderwijs besteed; elk serieus dagblad heeft tegenwoordig een redakteur voor het onderwijs.

Maar aktueel is niet alleen datgene wat de kranten schrijven. De schijnwerper richt zich maar al te gemakkelijk op protesterende jongeren die meer vorming verlangen, studenten die geen collegegeld willen betalen, leraren die de positie van het frans verdedigen, artikelen met foto's over een jenaschool, over een speelleerklas, seksuele voorlichting, peuterspeelzalen. Daarover kan men nota's produceren, op ouderavonden met elkaar diskussiëren, bereikte resultaten afwegen tegen de bestede inspanning. Laten we toch blij zijn, dat daarvoor grote aandacht bestaat.

Belangrijker is echter de vraag: „waartoe leiden we onze kinderen op?” En de daarop volgende vraag zou kunnen luiden: „wie bepaalt dat, m.a.w. van wie is die school; daarover wordt minder geschreven.

Eerst: waartoe leiden we onze kinderen op, waarom sturen we ze naar school? Om te leren, om kennis te vergaren, om zoveel mogelijk te weten van zoveel mogelijk cultuur- en wetenschapsgebieden.

Immers, „kennis is macht”; als je veel geleerd hebt, heb je kans op een goede baan, met een dienovereenkomstig salaris en dan kun je je aandeel opeisen van de geneugten die de welvaartsmaatschappij voor ons produceert.

Steeds meer kinderen volgen vervolgonderwijs. De duur van dit onderwijs is langer geworden. Wordt onze welvaart steeds groter? Kunnen steeds meer mensen opklimmen? Is dat eigenlijk ons ideaal? Hebben

we jarenlang in de illusie geleefd dat het toch vrij aardig ging in ons onderwijs?

We hebben immers allemaal betoogd dat elke school toegankelijk moest zijn voor elk kind, ongeacht het inkomen van zijn ouders.

Ja vroeger, toen was het moeilijk voor een arbeiderskind om „verder te leren”. Maar tegenwoordig? Als je een knappe jongen bent kun je naar de brugklas van het havo-atheneum (overigens: brugklassen zijn rare dingen, wat is een brugklas van de mavo en de brugklas van de l.t.s. en van het gymnasium?).

Er is een boekenfonds en als je ouders helemaal geen geld hebben, krijg je alle boeken gratis.

Wil je studeren, dan krijg je een studiebeurs (je hoeft allang geen gemiddeld 7 meer te hebben) en je ouders krijgen kindertoeslag en belastingaftrek (overigens, als je bijna geen belasting hoeft te betalen, valt er ook niet veel extra af te trekken).

Alle barrières lijken neergehaald. We hebben zelfs al gesproken over studieloon.

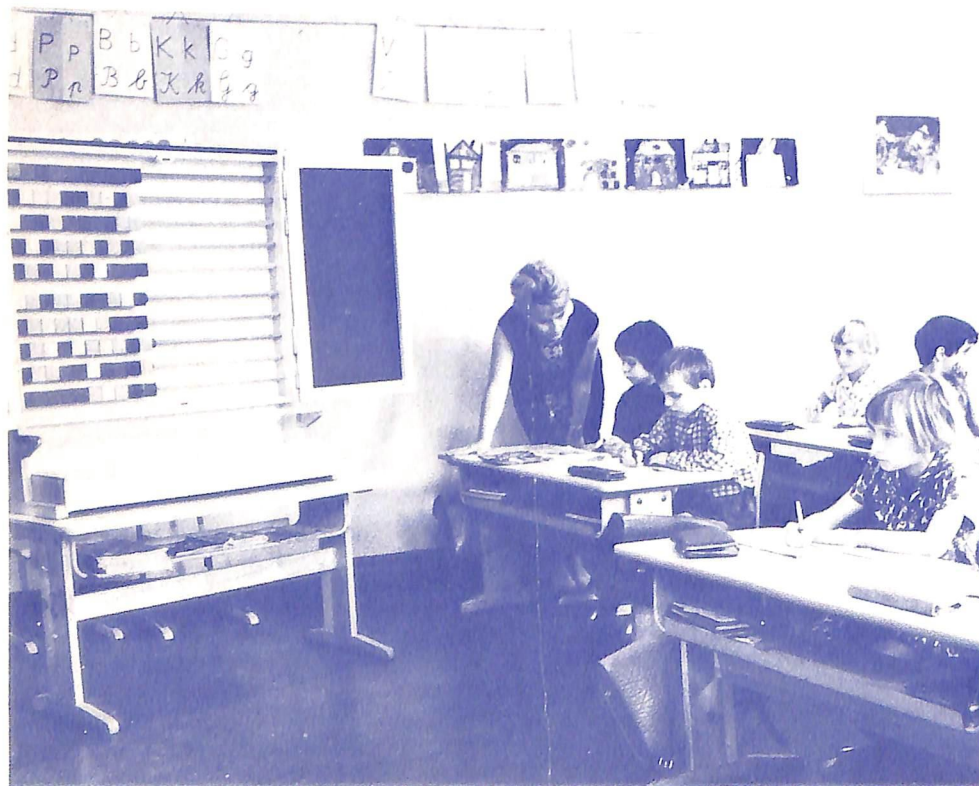
Maar hoe komt het toch dat nog steeds de deelname van kinderen van ouders met een laag inkomens- en opleidingsniveau, van ouders die verkeren in ongunstige woon- en werkomstandigheden, aan allerlei takken van voortgezet onderwijs, behalve l.t.s., huishoudschool en m.a.v.o., zo duidelijk achterblijft?

Nog duidelijker wordt de achterstand bij het wetenschappelijk onderwijs. Als dan blijkt dat studiebeurzen en belastingaftrek niet voldoende helpen, komt men tot de ontdekking dat er al veel eerder, op veel jongere leeftijd, iets fout moet zijn gegaan. De kinderen uit de sociaal zwakke milieus krijgen te weinig aandacht. Het leren staat daar niet zo in aanzien, er blijkt taalarmoede te zijn. Mensen als Van Calcar en Grandia weten dat heel duidelijk uit te leggen. Extra hulp wordt gegeven, compensatieprogramma's worden opgesteld, extra onderwijzers worden toegestaan in enkele probleemgebieden.

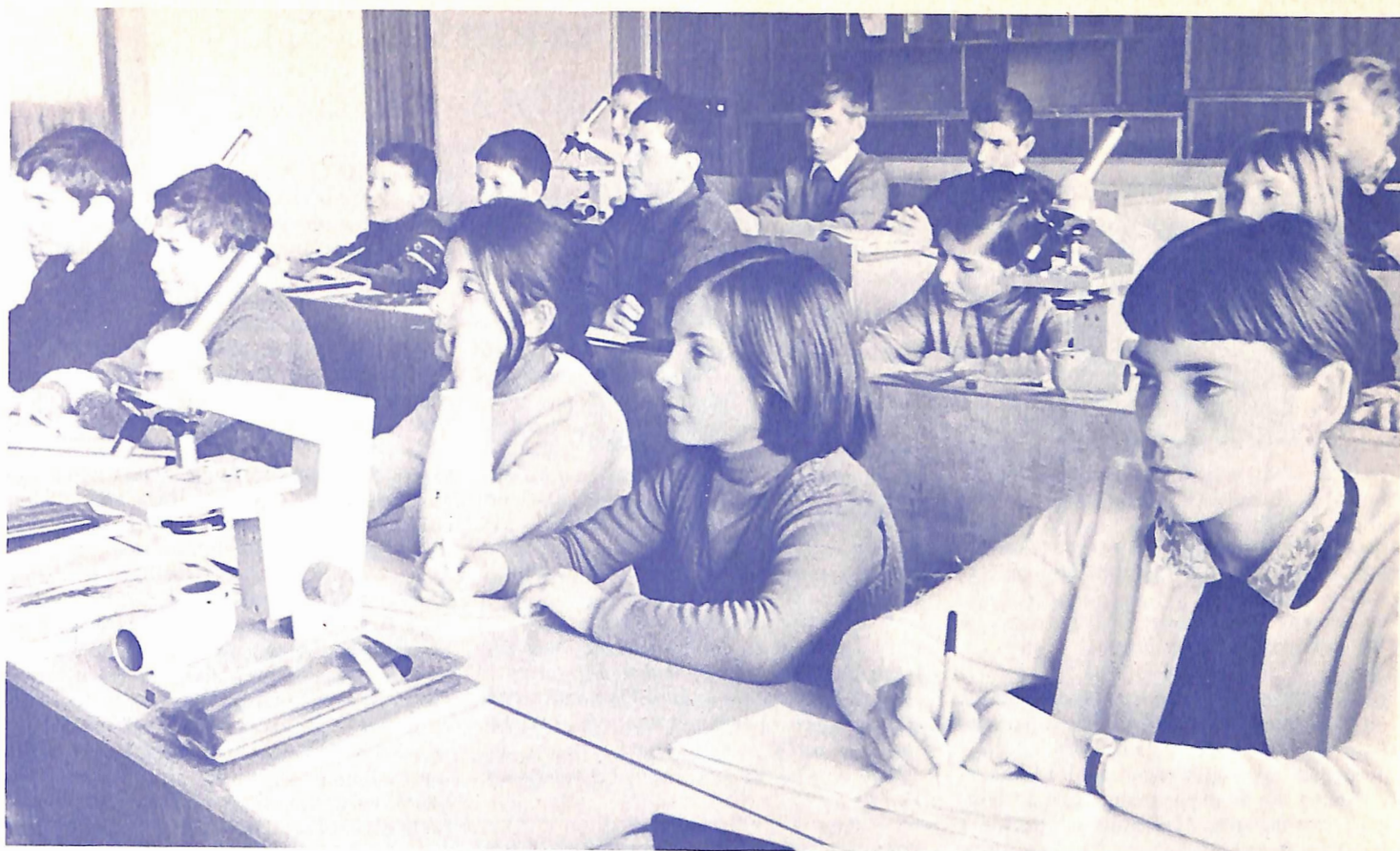
Het gevaar is, dat we weer in slaap vallen. We doen er immers wat aan? Iedereen moet toch gelijke kansen hebben nietwaar? Gelijke kansen. Men spreekt het zo gemakkelijk uit, iedereen is het er eigenlijk wel mee eens. Het is een fraaie leus, die het b.v. vooral in de politieke arena wel aardig doet, zo aardig zelfs dat voorzover ik weet, geen enkele politieke partij daar niet achter staat.

Maar voor de werkelijke uitwerking, konsekwenties, van dit politieke credo schrikt men terug. Want wat betekent het? Betekent het dat zij, die het beste kunnen leren straks ook weer een onevenredig deel van kennis, macht en welvaart voor zich mogen opeisen.

Betekent gelijke kansen, dat men wat meer kinderen de mogelijkheid biedt gebruik te

maken van het opstapje naar een betere maatschappelijke positie, wat meer kinderen mee laat doen in de afvalrace naar de leidende functies.

Want naar welke maatstaven worden we beoordeeld. Naar maatstaven opgesteld door hen die de huidige waarden en structuren in de maatschappij wensen te handhaven.

De „verdienstelijken” verdienen het meest, zij weten wat de invloed van de school en de duur van de opleiding betekent, ze laten hun kinderen (terecht) een zo goed mogelijke opleiding volgen, ze zijn ook gemotiveerd hun kinderen een zo lang mogelijke opleiding te geven en ze weten hun kinderen van jongsaf te motiveren.

Maar daarmee blijft de economische voorgrond en de daarmee gepaard gaande grotere macht van een relatief kleine groep voortbestaan.

Ik kom nu aan een bijzonder lastig punt waarover men heerlijk lang kan discussiëren. Kan het onderwijssysteem in de gesignaleerde ongelijkheid van kansen verandering, verbetering brengen. Als het waar is dat het schoolstelsel, in onze cultuursituatie, alleen een werktuig is om bestaande verschillen in de sociale gelaagdheid minstens te handhaven; of zoals het nog scherper geformuleerd kan worden: „het huidige onderwijs bestendigt de sociale ongelijkheid in onze samenleving en benadeelt in het bijzonder kinderen uit de lagere sociale milieus”, dan zal er heel wat veranderd en vernieuwd moeten worden. Sterker: er zijn onderwijsdeskundigen die beweren dat een aantal vernieuwingstendenzen binnen de school de ongelijkheid der leerlingen nog accentueert.

U zult wel begrijpen dat als onderwijsvernieuwers, onderwijsdeskundigen aan hun studeertafels en in de praktijk tot zulke konklusies komen, er heel wat mensen geschokt worden. Leraren, ouders, politici lezen vaak met afgrijzen wat zo op het oog onschuldige, vaak zachtsprekende, van het

openbaar vervoer gebruikmakende onderwijsdeskundigen, psychologen voor feitenmateriaal verzameld hebben.

Aangezien velen weten dat materiaal wel eens tendentiekus gebruikt kan worden, met statistieken kun je immers liegen, gaat er een wat onfrisse discussie ontstaan.

Tegenstanders van de middenschool (het hoge woord moet er eindelijk maar eens uit, want daar gaat het onder andere om), veronderstellen vaak dat de voorstanders politieke doelen nastreven.

Voorstanders proberen wel eens aan te tonen, en dat valt hen niet zo moeilijk, dat de tegenstanders vaak komen uit de kringen van hen, die het meest geprofitteerd hebben van het huidige systeem, er zich wel bij voelen en het dus maar willen bestendigen.

Het een zo wel als het ander is waar.

Maar de voorstanders moeten wel weten, dat ze met een verandering van het schoolstelsel tot in lengte van dagen de maatschappij niet zullen veranderen. Daar komt even meer voor kijken.

De leraren moeten die verandering uitvoeren, de ouders zullen hun kinderen moeten sturen, de bestuurders zullen besluiten moeten nemen.

Maar die zullen naar modern gebruik spreken met de leraren en de ouders. Als u nu weet dat Dr. Idenburg in zijn theorie van het onderwijsbeleid een achttal weerstanden noemt tegen onderwijsvernieuwing die er niet om liegen, dan zult u begrijpen, dat er nog veel regeringen Den Uyl en Steenkamp elkaar afgewisseld zullen hebben, voor het zover is.

Maar een ding. Als we het doen, moeten we het goed doen. Niet overhaast. Leren van het buitenland, waar men al jaren bezig is, zonder overrompelende resultaten, las ik ergens. Ha, zeggen de tegenstanders, zie je wel. Nou en, zeggen de voorstanders, niet overrompelend, maar wel goed of redelijk.

Na goed voorbereide experimenten, waar-

bij alle consequenties moeten worden nagegaan, didactisch-pedagogische en financiële, maar ook heel duidelijk de sociale en politieke consequenties. Maar ook: van wie is die school, wie voert het bestuur over die school, want daarmee kom ik aan het tweede belangrijke actuele onderwerp: de samenwerkingsschool.

Humanisten sturen in het algemeen hun kinderen naar de openbare school, zijnde de algemene school, toegankelijk voor alle rangen, rassen en standen, en voor kinderen afkomstig uit alle geestelijke milieus. Men deed en doet dat uit overtuiging. In humanistische kringen heeft men geen behoefte aan een school van gelijkezinden, althans geen school voor humanisten, in tegenstelling tot protestants-christelijken en katholieken, die hun kinderen in grote meerderheid naar hun eigen confessionele school sturen. Uit overtuiging? Heeft het zoveel zin daarover lang te discussiëren? Het feit ligt er dat bijna 70% van de Nederlandse kinderen een bijzondere school bezoekt, dat is dus een school, die niet gesticht of beheerd wordt door gemeente of rijk, maar door een vereniging of stichting. Diverse enquêtes geven een duidelijke indicatie voor samenwerking.

We kunnen rustig aannemen dat een zeer groot percentage van de ouders het niet zo heel veel uitmaakt of hun kind een openbare dan wel een confessionele school bezoekt.

Men kiest een school die dicht in de buurt ligt, niet over een gevaarlijke verkeersweg, de school die de buurkinderen bezoeken, of, en dat is al heel wat beter, men kiest bewust een „goede” school, een school met personeel dat bewezen heeft zich op een of andere wijze extra in te zetten voor het kind, een school waar men van gehoord heeft dat de sfeer zo goed is, of een school met een geheel andere leervorm, bijvoorbeeld jenaplan, montessori, etc., en dan is

(Vervolg op pag. 8)

Onze nieuwe vormings-medewerkers

Jack Tsang,

werkt sinds 15 augustus als vormingswerker voor taakgericht vormingswerk bij het Humanistisch Verbond.

Personalia: vormingswerker, geboren in 1942, wonende te Vlaardingen.

Als vormingswerker bij het Humanistisch Verbond zie ik mijn mogelijkheden voornamelijk liggen in het geven van een ondersteunende bijdrage aan een aantal konkretiserende van de maatschappelijke doeleinden genoemd in het Humanistisch Perspectief. Vanuit het vormingswerk kan door middel van cursussen en trainingen de doelmatigheid van maatschappelijke activiteiten die gemeenschappen op hun programma hebben staan bevorderd worden. Vanaf 1965 ben ik op een of andere manier steeds betrokken geweest bij pogingen een stukje van de maatschappij te humaniseren. Vanuit die ervaringen, deels beroepsmatig en deels als vrijwilliger opgedaan, lijkt het mij mogelijk aan de hand van door gemeenschappen geformuleerde behoeften een zinvol kursusaanbod te doen. Cursussen die de deelnemers mogelijkheden bieden om binnen hun eigen leef-, woon- en werkweld een maatschappelijk doel aan te pakken. Cursussen die de handvaten voor maatschappelijke activiteiten moeten leveren.

Kort samengevat bevatten die cursussen steeds een stuk inzicht- en kennisverwerving t.a.v. het maatschappelijk gebeuren, een bezig zijn met de uitbouw van eigen houding t.a.v. oordeelsvorming en handelen en een training in sociale vaardigheden.

J.Ts.

in dit nummer:

In de marge
pag. 2

Hoofdbestuur
pag. 2

Onverantwoordelijk en intolerant
pag. 2

Wijs en onwijs
pag. 3

Aktuele zaken
pag. 4

Onze nieuwe vormingsmedewerkers
pag. 6

Ingezonden brieven
pag. 7

Wieberen Rink Koopmans,

geboren in 1943 te Heerenveen,
– 1968 deelnemer aan het gespreksgroepenwerk van de heer C. Schonk;
– 1969 kursist van het Humanistisch Opleidings Instituut en docentenvertegenwoordiger in het bestuur; tot op heden sekretaris;
– 1971 sekretaris van de landelijke werkgroep Humanistisch Vormingsonderwijs (HVO-plu);
– 1974 vormingswerker bij het Humanistisch Verbond.

Toen ik als plaatsvervangend hoofd in het basisonderwijs werkte heb ik mij zelf voor de keuze gesteld aktes te gaan halen of meer de kant op te gaan van vormingswerk of geestelijke verzorging.

In die tijd was ik door allerlei oorzaken in aanraking gekomen met het humanisme. Ik herkende mijzelf wel in de uitgangspunten van het HV en om mijzelf te scholen en daadwerkelijk iets te kunnen doen heb ik me aangemeld als kursist van het HOI.

De verwerkelijking van de menselijke vrijheid van keuze is een van de uitgangspunten van een humanistische levensovertuiging. Het vormingswerk moet er dan ook op gericht zijn deze vrijheid in zowel *individuele* als *sociale zin* te realiseren. Omdat iemand zich t.o.v. veel levensverschijnselen onvrij kan voelen, moet het vormingspakket van het HV ook zo breed mogelijk zijn.

Binnen het HV zou dan ook ruimte moeten zijn voor de volgende soorten groepen:

– gespreks- (bezinnings) groepen

De deelnemers aan deze groepen zouden uitgaande van een humanistisch mens- en wereldbeeld bestaansvraagstukken kunnen bespreken. Ik denk in dit verband aan o.a. de rapporten m.b.t. de overlevingsproblematiek en aan de punten uit het humanistisch perspectief.

Al deze vraagstukken vragen in eerste instantie om een *houding* (levenshouding en stellingname).

Het is heel goed mogelijk dat een aantal deelnemers uit een groep erg geboeid raken door één of meerdere facetten van een gekompliceerd vraagstuk en bepaalde zaken willen veranderen. Zij kunnen zich dan aansluiten bij of initiatieven ontplooiën om op te richten een

– (maatschappijkritische) actiegroep

Ik denk o.a. aan de diverse milieugroepen, wereldwinkels, enz. Een groep die binnen het HV een bepaalde taak uitvoert is een

– werkgroep

Een goed voorbeeld hiervan zijn de werk-

groepen HVO, die plaatselijk het humanistisch vormingsonderwijs opzetten en begeleiden. Ook de werkgroepen voor de geestelijke verzorging, voorzover zij zich bezighouden met het mogelijk maken en het begeleiden van de geestelijke verzorging zou ik hiertoe willen rekenen.

Bovengenoemd vormingswerk zou ik *taakgericht* willen noemen. Dit naast het *relationeel* gericht vormingswerk.

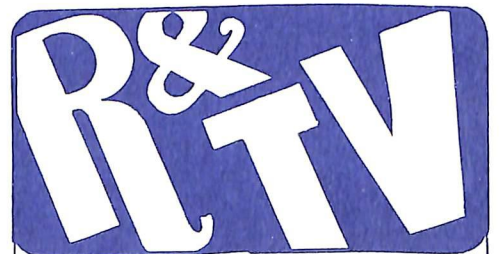
Over dit werk, ontmoetingsgroepen en groepen voor de geestelijke verzorging, hebben Albert Nieuwland en Paul Kruyswijk al geschreven in Humanist.

Een specifiek onderdeel van het vormingswerk is het HVO. Ik houd mij vooral bezig met begeleiden van de vormingsleid(st)-ers en de werkgroepen H.V.O.

Door het organiseren van trainingsweekends en een landelijke werkbespreking wordt er voor een zo optimaal mogelijke bijscholing gezorgd. In regio's waar een aantal vormingsleid(st)ers bezig zijn, wordt maandelijks een zgn. feedbackgroep georganiseerd, waar men ervaringen uitwisselt en nieuwe ideeën opdoet. Verder begeleid ik de plaatselijke werkgroepen, die o.a. een applicatiekursus voor vormingsleid(st)ers opzetten. Dit jaar zijn er cursussen in Amsterdam, Groningen en Rotterdam. Door het in eerste instantie vormen van nieuwe werkgroepen probeer ik te komen tot een verdere uitbouw van het vormingsonderwijs.

Veel werk dat gebeurt in het HV, wordt mogelijk gemaakt door vrijwillig kader. Ik zie het vooral als mijn taak om deze mensen zoveel mogelijk met raad en daad terzijde te staan.

W.K.

RADIO-UITZENDINGEN:

(Hilversum II, zondag 9.30-10.00 uur)

3 november — de „Humanistische Psychologie”

10 november — idem

17 november — idem

TELEVISIE-UITZENDINGEN:

(Nederland II, zondag plm. 22.30 uur)

3 november — Bespreking van produktie-consumptie

17 november — Gesprek met Carmiggelt

INGEZONDEN BRIEVEN

IHEU -congres

In ons blad hebben wij kunnen lezen (niet letterlijk maar in woorden van die strekking):

- a. het congres van IHEU lijkt ons geslaagd;
- b. de wereldbevolkingsconferentie in Boekarest kan een fiasco genoemd worden.

Het is voor deskundigen, c.s. wat belachelijk deze evenementen te willen vergelijken, maar voor leken lijken deze twee oordelen wat fel tegen elkaar afsteken. Om mijn gedachten duidelijk te maken zou ik dan om te beginnen mijn overtuiging moeten uiteenzetten.

a. Naar Teilhard de Chardin: met meerdere gecompliceerdheid van het wezen gaat gepaard een grotere bewustheid.

b. Deze grotere bewustheid verbiedt me het bestaan van allerlei bemiddelaars te aanvaarden: kerken, priesters, Maria, God, de Heilige Geest, Christus.

c. Ik ben lid geworden van het H.V. en ben naar het congres van IHEU gegaan om in

het denken hierover verder te komen door gedachtenuitwisseling.

Ik zou willen onderschrijven: Het congres IHEU lijkt geslaagd te zijn.

Maar dan niet omdat ik door gedachtenuitwisseling in mijn persoonlijke overtuiging vorderingen heb gemaakt. Maar alleen omdat de verwondering van de ene humanist over de andere een positieve waarde kan hebben gehad. Er waren velen, die de vraag: „Geloofst u in een God” overbodig vonden in de zin van: „Ja, natuurlijk”. Er was een oosters man, die me toevertouwde, dat hij, als hij in grote moeilijkheden zat, een godin aanriep. Die verscheen dan voor hem in persoon en hielp hem uit de nood.

Dus verwondering van alle kanten. Bewondering ook. Zo b.v. de rapporteur over „Strategy and tactics of humanistic social change”, die helemaal niet rapporteerde,

maar wel zijn bewondering uitsprak voor de moed van de chairman van deze groep, prof. Madzy Rood-de Boer, omdat zij de groep in 5 à 6 delen had opgedeeld om werkbare groepen te hebben: een in Holland veel toegepaste methode.

En nu Boekarest: fiasco

Wie de plaats van samenkomst bepaald heeft, zal zeker geweten hebben, dat de omgeving alleen al veel wrijving zou wekken. Is dat eigenlijk niet getuigend van goed overleg. Punten, die door bepaalde groepen – nl. die nu spreken van fiasco – naar voren zijn gebracht, waren voor Boekarest veelal nieuwe geluiden. Verwondering ook daar, alom.

Is het nu zo, dat IHEU alleen maar bespiegeld behoeft te zijn en geen resultaten op het doe-vlak hoefde op te leveren, en Boekarest juist wel?

C. Koning-Stroink, Haarlem

Humanistisch idealisme en realisme

De ingezonden brief van de heer R. Sluyters, geplaatst in de „Humanist” van 15 september jl., brengt mij tot het volgende weerwoord.

De heer S. bestrijdt de stelling dat alle mensen fundamenteel gelijkwaardig zijn, omdat men zou vergeten dat er geen twee mensen gelijk zijn, innerlijk noch uiterlijk. Maar wij spreken toch niet over menselijke gelijkheid, maar over gelijkwaardigheid. Wij spreken niet over de waarde (economisch, politiek, e.d.) van de mens als een object, maar over zijn waardigheid als individu. Het is toch onjuist te veronderstellen dat de mensen niet gelijkwaardig zijn, omdat de een meer aan verstand, materiële waarden, beschaving(?) zou hebben meegereggen dan de ander en op grond daarvan dan meerwaardig zou zijn.

Wie heeft de arrogantie om te menen dat hij deze waarde kan bepalen?

Er zijn stromingen – die men gerust „radicalen” mag noemen, die constateren, dat verschijnselen als hebzucht, racisme, prestatiedwang, ongelijke behandeling van armen en rijken, onmondigheid, ongelijke verdeling van de rijkdommen der aarde, ongelijke kansen voor alle – toch fundamenteel gelijkwaardige – mensenkinderen, aantasting van het milieu, enz., enz., enz., een gevolg zijn van de huidige maatschappijstructuur.

Zij zoeken naar een vorm voor een andere maatschappij, die de mogelijkheid biedt deze verschijnselen te voorkomen, om in te

genstelling daarvan, te proberen te komen tot een bruikbaar, rechtvaardiger wereld voor iedereen.

Het spreekt vanzelf dat de een dit vlugger en met dwingendere middelen (en desnoods met geweld) verwezenlijkt wil zien, dan de ander.

Het spreekt – helaas – ook vanzelf dat er „conservatieven” zijn, die de bestaande maatschappij wensen te handhaven en desnoods bereid zijn, dit met geweld te – laten – doen. Zouden hun motieven niet egoïstisch zijn, in tegenstelling tot die van de idealistische radicalen?

Die nieuwe radicale „sekten”, die zowel jongeren als ouderen, ongeletterden als intellectuelen, tot haar aanhangers heeft, wil niet de mens eens even omvormen, zoals gesuggereerd wordt, doch de maatschappij waarin de mens leeft.

Zij wil de mens wel in de gelegenheid stellen zich te ontplooiën en wil hem tevens bewust maken van zijn fundamentele gelijkwaardigheid.

De heer S. meent dat mensen van nature evenmin rechten hebben als konijnen, omdat rechten slechts bestaan uit afspraken tussen mensen en wel ten dienste van het wederzijds belang.

Alle konijntjes zijn toch gelijk, al is hun velletje wel eens anders van kleur en springt de een verder dan de ander. En alle konijntjes hebben toch recht op voedsel en een holletje, al hebben de konijnen dat helemaal niet samen afgesproken.

Wanneer recht de afspraak is tussen twee mensen, ten dienste van het wederzijds belang, dan is dit onrecht tegenover de derde mens. (A. en E. spreken af, dat het voedsel dat beschikbaar is voor A.E. en O, door A. en E. zal worden beheerd tot hun wederzijds belang, waarbij O dan tekort zal krijgen).

Wat is het resultaat van de opeenvolgende maatschappijstructuren van een aantal eeuwen?

De huidige wereld vol angst, agressie, ziekten door hongersnood en ziekten door overvloed, onrecht, willekeur en voeg er nog maar wat soorten ellende aan toe.

Dan heeft men niet zoveel fantasie nodig om zich een gelukkiger wereld, wellicht met minder welvaart voor een deel van de mensheid, maar met meer welzijn voor iedereen, voor te stellen.

Humanisten hebben een ideaal en zijn bereid mede te werken aan de verwezenlijking van het Utopia van het jaar 10.000, door te pogen om de parallellen, samenhangen en wetmatigheden te zien, die mogelijk een bruikbare basis voor het menselijk denken en handelen zouden kunnen vormen. Humanisten zijn ook realisten en stelden hun „humanistisch perspectief” op, waarin een aantal doeleinden vermeld staan, waarvan op korte termijn, zo mogelijk samen met andere „sekten” gewerkt kan worden, niet aan een fantasiemaatschappij, maar aan een fantastische maatschappij.

J. F. Schippers, Amsterdam

Taalvereenvoudiging (1)

Het artikel van de heer J. C. Klaassen over de spelling bewijst duidelijk, dat hij zich onvoldoende in deze kwestie heeft verdiept. Er valt vrij veel te verbeteren, maar beslist niet volgens de radikale, ondoordachte voorstellen van de VWS en (nu wijlen) de „Aksiegroep”. Maar ook de meer gematigde voorstellen van Pée-Wesseling zijn alderminst geslaagd.

We schrijven paard, web wegens paarden, webben, tegenover kaart, klep wegens kaarten, kleppen. Dat geeft geen problemen. Wel echter bij de werkwoordsvormen (hij bepaalt – hij heeft bepaald). De voltooid deelwoorden zouden weliswaar met een t kunnen (hij heeft bepaalt), maar dan zou dat, voor de uniformiteit, ook met de andere woordsoorten moeten gebeuren:

paart, wep, ondanks paarden, webben. Dat het zo inconsequent zou zijn, dat we toch ook niet huis, duiv schrijven, ondanks huizen, duiven, is onwaar. De werkwoordsvormen kunnen overigens worden vereenvoudigd volgens voorstel PW: de -dt wordt -d, en in de verleden tijd een enkele d of t.

(Vervolg op pag. 8)

Hij antwoordt – antwoordde kan dus worden: hij antwoord – antwoorde.

Schrijf de onbenadrukte eindklinkers enkel, de benadrukte dubbel. Bij de e gebeurt dat al: dame – idee. Ook bij de i kan dat: premi – kopie. Het is belangrijker dan men denkt, want er zijn ± 170 woorden waar- bij men zich in het woordaccent kan vergissen, zoals epilepsie, curie, consistorie, hysterie. Schrijf epilepsie, consistori, en de juiste uitspraak is duidelijk.

Bij de o is het minder dringend, maar wel de moeite waard. De Franse -eau geeft de benadrukte eind-o aan in de woorden ca-

deau, bureau, niveau, fricandeau, de -o geeft de onbenadrukte: kano, giro. Vergis- singen in het woordaccent bij de spelling kado, buro, zijn niet waarschijnlijk, maar wel bij plato, tablo. Schrijf dus platoo, tabloo, en, voor de uniformiteit, ook: buroo, kadoo.

De -isch-uitgang is een woordsoort- en (in- directe) uitspraak aanduiding. Medisch – premies, automatisch – obligaties, esthe- tisch – suppleties. Het is ontoelaatbaar, zulke woorden gelijk te schrijven ondanks het uitspraakverschil: automaties – obliga- ties. Men moet dus ook aan de uitgang -tie gaan sleutelen, maar die is niet fonetisch op

te schrijven daar hij op twee manieren wordt uitgesproken („tsie” en „sie”). Die t vormt een goed compromis tussen die twee uitspraakgroepen en moet dus blijven, dus het blijft obligaties. Voor het onder- scheid moet het dan vanzelf automatisch blijven. Een bruikbaar alternatief is er niet. C wordt k: vooruit maar. C, klinkend als s, kan beter blijven. Centrum, solliciteren, cel. Doktoren en gevangenisbewakers zul- len niet ingenomen zijn met het verloren gaan van het onderscheid tussen het woord cel en het achtervoegsel -sel: weefsel, iso- leersel. Het vervangen van de x door ks dient nergens voor.

T. Hoevers, Amsterdam

Taalvereenvoudiging (2)

Ik was in het land van morgen. Ieder sprak daar zijn eigen taal. Aan opschrijven deden ze niet meer. Een dikke man kwam op me toe. „Woe waa woe”, sprak hij en lachte. Hij wachtte. Blijkbaar wilde hij iets terug- horen. Ik zei: „Wat zegt u?” Hij zei: „Oet ploet wuut.” Daarna schudde hij mij de hand en ging heen. Ik voelde me zeer alleen en toen vond ik op de grond een stuk pa- pier. Het was vuil en blijkbaar zeer oud.

Even voelde ik me gelukkig. Ik had iets in m'n handen, wat me vertrouwd was. Ik las wat er stond. Veel was vergaan door de tijd. Ik kon slechts dit ontcijferen: „/onden brieven, tragedie, /erkwoordsvormen / der Vel/lingsvereenvoudiging, J. C. Klaassen. Het papier gleed weg uit m'n hand. De wind nam het mee. Ik liep voort in een vreemd landschap. Vol onbegrijpelijkhe- den. Wat later had ook ik de taal vergeten.

Een kwestie van aanpassen.

Tenslotte was er niets meer van ons over. De vereenvoudiging had ons tot mensen zonder taal gemaakt.

We waren weer teruggekeerd tot het sta- dium der dieren. Uit oogpunt van Huma- nisme moeten we tégen Taalvervlakking zijn.

Hans Metsch, Koog a/d Zaan

Taalvereenvoudiging (3)

Het stuk van de heer J. C. Klaassen over de spelling van onze werkwoorden vraagt op- nieuw om verweer, hoewel zijn argumen- ten al vaak genoeg weerlegd zijn. Schrijven zoals je hoort spreken is dwaasheid. Er is in Nederland geen eenheid van spraak, laten we tenminste de eenheid van spelling hand- haven; onderling begrip blijkt toch al zeer moeilijk. Als voorbeeld noem ik de dialect- tische verschillen in de provincies, of tussen Den Haag en Amsterdam, maar ook: ik zeg Eau de Cologne, en schrijf dus niet odeklonje, want dat klinkt anders. Evenzo klinkt: ik baad, bij mij anders dan: ik heb er baat bij. Het gaat hier niet om spelling van dezelfde klank. Bij de werkwoordvor- men gaat het nog om veel belangrijker za- ken, namelijk om het inzicht in de logische opbouw van de taal. Mijns inziens doet

men de kinderen ernstig te kort door hen dit inzicht te onthouden. Denken over taal leert men het beste aan zijn eigen taal. Maar Nederlanders zijn helaas erg onver- schillig ten opzichte van hun eigen taal; helpt het dan misschien als ze gaan merken dat gebrekkig taalinzicht een extra handi- cap is bij het leren van vreemde talen? Daar zullen trouwens ook spellingsmoei- lichheden optreden! Maar wat deert dat de onderwijzer van de basisschool? Die narig- heid schuift hij af op de volgende scholen, of op de kinderen die geen of weinig ver- volgonderwijs krijgen. Ik gun de geplaagde basisonderwijzer van harte kleinere klas- sen, en dan wil ik wel eens zien of normale kinderen die werkwoordvormen met een uitgekende methode niet kunnen leren.

Tot voorkomen van misverstand: ik geef

zelf les in een moeilijke taal, namelijk mu- ziek. Het duurt jaren eer een leerling het notenschrift helemaal meester is, maar geen enkele musicus heeft ooit een onlogische versimpeling (Klavarskribo) willen aan- vaarden. Omdat men dan de logische op- bouw van de muziek niet meer ziet, en de internationale communicatie, zowel in ruimte als in tijd, voorgoed verliest.

Kan er niet eens een eind komen aan die zucht tot nivellering naar beneden? Laten wij liever zorgen dat onze taal niet onher- stelbaar verminkt wordt en dat het contact met andere talen en met het reeds geschre- vene in onze taal niet opzettelijk bemoei- likt wordt.

An Schulte, Zwolle

(Discussie gesloten.)

Aktuele zaken (vervolg van pagina 5)

de vraag of die school een openbare of bij- zondere is, een vraag van tweede orde.

Want nu kunnen voorstanders van de openbare school honderd maal beweren, dat juist deze school van de menselijke ver- bondenheid, dat juist de openbare school het best de veelzijdigheid van de Neder- landers weerspiegelt, dat in die openbare school ouders en leerkrachten bereid zijn met en voor elkaar verantwoordelijkheid te dragen, maar het feit van die 70% kinde- ren op die confessionele scholen blijft be- staan. Ook daar preekt men de menselijke verbondenheid, maar men is er wel onder elkaar in de veilige beslotenheid van het eigen milieu en de kinderen van de andere school zijn dus wel anders. Op de school van de eigen richting bestaat nu eenmaal het gevaar, dat „dat andere” ook als min- der wordt ervaren. Juist op jonge leeftijd wordt die gescheidenheid als iets vanzelf- sprekends aangeleerd en dat vormt toch

allerminst een goed uitgangspunt voor een ware democratische samenleving met een dagelijkse konfrontatie van diverse opvat- tingen op allerlei niveaus.

Nu is men in confessionele kringen de laat- ste jaren geducht gaan twijfelen of het wel zo noodzakelijk is de eigen school te hand- haven. Reeds in 1963 staat in het r.-k.- rapport „Welvaart, welzijn en geluk” op pag. 98: „Wij zien de mogelijkheden onder het oog van een niet-katholieke school ook voor het katholieke kind.” En nu moet men goed begrijpen dat de protestants-christe- lijke en de rooms-katholieke schoolraden duidelijk minder ver gaan dan wat volgens een aantal enquêtes ouders willen. Enquê- tes in Bijlmermeer, Zoetermeer, Bodegra- ven en Waddinxveen geven aan dat 70 à 80% zich uitspreekt voor samenwerkings- scholen.

Amerikaanse onderzoeken tonen aan dat voor het vasthouden aan het geloof de

gezinssfeer meer bepalend is dan de school. Maar hoe interessant de veranderingen in de denkbeelden ook mogen zijn, er is iets heel anders aan de hand dat samenwerking in de hand werkt. Daarover in een volgend artikel.

C.P.A.-Rapport

Het rapport is goed ontvangen tij- dens de hoorzitting van de staats- commissie-Koopmans op 25 septem- ber j.l. De vertegenwoordigers van de Stichting „The Global Village Foundation” te Haarlem (spreker: de heer Brugman) en van de Ver- eniging tot bevordering van zelf- standig denken De Vrije Gedachte (spreker: de heer Van Oostrom) hebben zich tijdens de hoorzitting achter de conclusies van ons rap- port gesteld.